

35 EFTERRÄKNING MED SVENSKA BIET.

Freja n:o 16 25.11 1842

Om det är svårt att förklara den löslighet och det öfvermod, hvarmed Straussiska frågan blifvit behandlad af vissa vettenskapsmän, så kan man deremot lättare finna förklaringen till *Svenska Biets* ruskiga förfarande i saken. För denna tidning är den en politisk partifråga. Den skall begagnas för att fälla hufvudsakligen en tidning, af mot Sv. Biets motsatta politiska åsikter, likasom aktionen mot den »Straussiska boken», enligt de offentliga bladens sammanstående uppgifter, var riktad mot samma tidnings ägare. I sådana förhållanden kan det ej förundra någon, att Sv. Biets tillgöranden visa ingen håg att utreda frågan, intet nit för sanningen, utan för det mesta inskränka sig till idkeligen upprepade inkriminationer och pöbelaktiga, fanatiska utgjutelser.

Vi hade tagit oss friheten att för bevis på okunnighet anse försäkringarna om den ringa vigt, de filosofiska och teologiska strider äga, till hvilka äfven Strauss' skriftställerier hör, och uppgiften att dennes läror redan vore vederlagda. Vi visste sannerligen då ännu icke, att Sv. Biet yttrat sig i denna syftning, och dess harm öfver vår förmätenhet föreföll oss derföre högst besynnerlig. Sednare hafva i detta blad prof visats på Biets misstag i afseende å vissa Tyska filosofers och teologers läror, på dess förvirrade begrepp om åtskilliga vetenskapliga uttrycks betydelse, på de löjliga motsägelser, till hvilka det leddes af sin fullkomliga obekantskap med ämnet¹. Dessa svagheter utpekades endast författaren i Sv. Biet till varning, utan ens en direkt förebråelse till subjektet för okunnighet. Vi trodde detta vara nog, för att visa, att man ännu icke är mogen att höja sin röst i vetenskapliga ämnen, derföre att man hört sägas, huru neologien fordom haft insteg i Svenska kyrkan, eller kunde yttra den frasen, att kyrkan »likasom med sig assimilerar» vetenskapens resultater, och såsom prof anför, att hon nu äger ett redigare begrepp, om hvad religion är; fastän allt *begrepp* derom oftast saknas hos kyrkans medlemmar, troligen äfven hos den, som gjorde denna uppgift. Biet kan väl ursäkta sig dermed, att för ett politiskt tidningsgräl egentligen inga kunskaper behöfvas, men det vore då nödigt, att det lemnade alla försök till diskussion, alla bemödanden att visa vett, för att endast hålla sig till ovetet och anatemerna, samt gjorde dessa blott personliga, icke riktade dem mot alla olika tänkande.

Ehuru många bevis Biet under dessa politiska härnadståg gifvit på håg att förfalska de åsikter, hvilkas fördömmande det vid dem begagnat såsom bimedel, vilja vi söka en mildare förklaring och tillräkna dess fel icke ondt uppsåt, utan okunnighet. Biet har verkligen förvärfvat sig vissa anspråk på ett så mildt förfarande, såsom äfven längre ned skall visas. Många skäl förefunnes att lemna dess äflande i

¹ Se Freja för 1841, N:o 82 sp. 1 & 2, N:o 86 artikeln »den stora Bipredikan», N:o 89, sp. 7, m. fl. st. Vi väntade att i den så skrytsamt förkunnade »Tillrättavisingen» få se något försök att förklara de många motsägelserna, att ursäkta de grofva misstagen – men förgäfvdes. Den var af så mager art, att den icke ens med ett ord berörde hufvudfrågan, de Straussiska åsigtarna, mycket mindre frågorna om religiös tolerans och statskyrka, om förhållandet mellan vetenskap och folkro. Den hade icke ens tid att skylla uppå hafs eller missförstånd, med anledning af det grofva bedrägeri mot publiken, vi (Freja för 1841 N:o 81, sp. 6) lade Biförfattaren till last; med ett ord, den visade precis samma värma för sanningen och tvisteämnets utredande, som för dess författares heder och anseende som skriftställare.

sitt värde, men man måste tro dess egna försäkringar, att det ej saknar läsare, och dessa kunde låta sig förvillas af Biets ringa insigt, såsom Biförfattarne det sjelfve gjort.

Det största fel, Svenska Biet begått, är att icke hafva tagit kunskap om Straussiska frågan ur någon annan källa än den här utgifna öfversättningen, »Strauss och Evangelierna»¹. Ty den jemförelse, man i Biet sett anställd mellan några ställen i denna bok och de motsvarande i Strauss' »Leben Jesu», kan icke anses för prof på en sådan kunskap. Biet skulle eljest ej framkommit med den parallel mellan Straussboken och Apostoliska Bekännelsens andra artikel, hvarmed det, genast efter det underrättens utslag i Straussiska målet fallit, sökte missleda allmänheten och såsom samvetslösa kristendomsförnekare utpeka de friande jurymännen. Det är sannt, Biet hade ur samma bok kunnat uppställa ännu en parallel, då det der t. ex. heter: »Lika så litet, som människan någonsin kan vara utan religion, likaså litet skall hon vara utan Kristus» – – »och denne Kristus, så vida han är oskiljaktig från religionen i dess högsta gestalt, är historisk, ej mythisk; en individ, ej en symbol» (2 D. sid. 309). »Äfven vi hafva i vårt medvetande upptagit de helsobringande idéerna om återlösningen, det menskligas genom Jesum verkade försoning med det gudomliga; gudamänniskan, som lefver i hela den kristna historien, måste lefva i hvarje sinne, som med sina ädlare krafter rotar sig i den nya, d. ä. den kristna tiden.» (a. st. sid. 252). »Förf. vet, att den kristna trons kärna är fullkomligt oafhångig af hans undersökningar. Kristi öfvernaturliga födelse, hans under, hans uppståndelse och himmelsfärd förblifva eviga sanningar.» (sid. 251) Skulle ej dessa och dylika yttranden, som tydligen bejaka alla Andra trosartikelns satsar, bort uppmuntra Biets teologer att söka mera insigt i ämnet. Vi förutsätta nemligen, att de ej anförde dessa ställen, *endast* emedan de funno dem stå i motsägelse till andra ställen i boken. Att de skulle af ondt uppsåt anfördt ett och förteगत ett annat, det som just uttrycker hela bokens syftning – sådant hafva vi till deras heder beslutit att icke antaga. Med något studium hade de nemligen lätt kunnat finna, att hela den Straussiska kritiken intet annat syfte har, än det, att genom kritiken förstöra kritikens anspråk, att öfverhufvud visa haltlösheten af den blott historiska auktoritetstron, för att deremot grunda kristendomens sanningar uppå andens inre vittnesbörd. Detta är för hvarje prest med erfarenhet, om också utan lärdom, intet nytt; ty han vet, att hvar och en sannt troende tror, icke därför att han förutsätter Bibelns eller prestens sannfärdighet, utan därför att den troendes inre vittnar om sanningen af Bibelns läror, att, såsom en omtyckt författarinna säger, »kristendomen anstår» honom. Strauss yrkar öfverallt denna trons rätt, äfven såsom blott känsla. Men han yrkar samma rättighet för förnuftet, den förnuftiga insigten. Mot detta yrkande hade Biteologerne, om dem lyster, kunnat vända deras snillens blixtar, för att visa, huru stridande det är mot den ena eller andra trosartikeln. Men de hade, för att komma till insigt af, hvar knuten låg, bort lemna sig aldrig så liten ro att titta i en eller annan bok, och lära sig något mera, än blotta namnen på de mest kända filosofer och teologer.

Dock vi tro, att en Biteolog någonstädes yttrat sin aktning för Strauss och dennes filosofiska, för sagde teolog okända, religionsmeningar, under försäkran likväl, att de icke kunna gälla för evangelisk

¹ Ref. invände vid ett tillfälle mot den sannolika uppfinnaren till namnet »pigboken»: att den innehölle en teologisk lärdom, som mången prest kanske icke ägde. Det lakoniska svaret var: »Nog kan den ändock vara en pigbok.»

kristendom – förmodligen i kunglig »Svensk kyrklig mening.» Kanske har nu en sådan teolog, då han sid. 279–280 i den »Straussiska bokens» andra del såg förf:s, under titeln: »Förmedlingsförsök», antydda lära om Kristi person, trott sig hafva nog och, vägledt af allmänna åklagaren i Straussiska målet, som otvifvelaktigt borde äga förmåga att bedömma saken, ansett denna lära innehålla »några abstrakta, för vetenskap och religiös tro lika obetydliga satsar.» Hvad var då naturligare, än att han helt och hållet skulle förbise dessa obetydligheter. Hade han känt, hvad i Tyskland öfver dem skrifvits, huru dess

10 lärdaste och skarpsinnigaste män öfvat sin förmåga på deras utredning, deras försvar eller bestridande, och att just de utgöra frågan för dagen, medan för dem den om Strauss' kritik trädte i bakgrunden – om han känt allt detta, kanske hade han då vägt emellan den lärde advokatfiskalens och andra lärdes åsigter i ämnet. Det låter sig icke göra, att här till denna teologs tjänst framställa dessa sednare. I stället vilja vi för honom upprepa, det i Freja för den 28 Jan. anförda: att nemligen äfven »i Svensk kyrklig mening» den försonade och helgade människan är förenad med Gud, att i honom Kristus lefver. Om nu Biteologen vill medge, att denna försoning och helgelse är alla människors sanna mål,

20 eller med andra ord, att människan endast genom den kommer till sann mensklighet, till den likhet med Gud, som henne i skapelsens stund beskärdes, så är det väl ej orätt att påstå, det menskligheten i sin sanning är Kristi lif i människan, i hennes andliga väsende, hennes vetande och vilja. Också kan ej det påståendet, att detta Kristi lif i människan är hans lif till dess gudomliga natur, ens i Svensk kyrklig mening förklaras för okristendom. Hvarföre då utösa anatemer öfver den läran, att Kristus till sin gudomliga natur vore menskligheten? Kanske säger Biteologen: Kristus är blott *på visst sätt* närvarande i den försonade människan. Ja, ja! det vissa sättet torde också komma fram

30 vid läran om Nattvarden, och en sådan teologs tro i det ena som i det andra fallet reducera sig till ett *taliter qualiter*. Men om han bekänner läror, som han hvarken tror eller begriper, icke följer deraf rättighet att förklara den för »religionsstormare, kristendomsförnekare, röfvere» o. s. v., som vill både tro och begripa dem. Svårt är det också att finna, huru sådana kraftord kunna befria Biteologerna från skyldigheten att lära något och tänka något öfver de ämnen, uti hvilka de gerna låta höra sig.

Att de helt och hållet försummat detta visa ännu alltjemt Biets artiklar af sig. Ut i en lång uppsats: »Fragmenter öfver Aftonbladets

40 redbara religiositet», som likväl visar för mycken kunskap i kyrkohistoria, för att kunna tillskrifvas den vanliga, celebra Biteologen, den, som förklarade Bibelns kanon och symboliska böckerna för gudomlig uppenbarelse – i denna uppsats göres mycket allarm för att inbilla läsaren, att begreppet *person* »är blott en benämning – en term», som tillhör blott »läroboken, icke den kristna läran.» Ja, här förklaras alla »i kyrkolärans systematiska utveckling använda ord» för blott dylika termer, och den, som vrängsint fäster sig vid dessa termer (d. ä. den, som vill begripa dem), säges »drifvas af hat till sanningens ljus, och hans bitterhet härleda sig deraf, att sanningen genom dem blir klarare

50 och tillgängligare.» Vi rekommendera speciellt till genomläsning den Galimatias, som öfver detta ämne innehålles i N:o 15 af Sv. Biet för detta år sp. 3. Att termen: *person* såsom väsendtlig begagnas i sjelfva den gudomliga uppenbarelsen, i Augsburgiska Bekännelsen, i Augsb. Bek:s försvar, i Symbol. Athanasii – detta lemna vi derhän och låta förf. glädja sig deröfver, att den hvarken finnes i Symb. Nicænum eller

katechesen (Svenska kyrkans). Men mera än enfaldig måste den vara, som ännu ger sig att tala eller skriva ett ord öfver kristendomen, efter en sådan förklaring, som den anförda. Eller göra de i kristendomens *osystematiska* utveckling använda ord, ett undantag från regeln? Äro Bibelns ord: Gud, försoning, odödlighet, kristlig kärlek, icke dylika »blotta benämningar – termer?» Om detta nekas; få ej äfven dessa termer tillhöra den »*systematiska*» utvecklingen? Men sådant är för argt, för att på en så förstockad tanklöshet kosta en enda »benämning», en enda »term.» Hvem kan med ett sådant slägte tala om vettenskap, och huru kunna de sjelfve ännu vara oblyga nog att nämna vettenskap, tanke, förnuft, de som i ett andetag tala om blotta termer, vid hvilka man ej bör fästa sig, och påstå, att dessa samma termer göra sanningen klarare och tillgängligare? O, j stockblinde Biteologer! Hvem släppte er ur skolan, förrän ni lärde att hålla tvenne tankar tillsamman, ja, förrän ni lärde er veta, hvad en tanke är?

Vi vilja likväl ej vara orättvisa och stadna härvid. Ty Bikupan har äfven tänkare. Skada blott att desse alltid hafva så smått om kunskaper till ledning för deras tänkande. Så finnes der en, som, för att vara djupsinnig, i en artikel öfver hemmansklyfningen inmängt *äfven* det Straussiska »menschlighetsbegreppet», sägande, att det är »okristligt, emedan det nekar kristendomens hufvudsättning, förderfvet», och vill göra troligt, att *äfven* hans lära har sin rot i begreppet om personligheten såsom det blott enskilda förnuftet, den enskilda viljan, i motsats mot det allmänna förnuftet, mot samhället och lagen. Vi fråga hvar och en, som i dessa ämnen känner åtminstone a b c, om ej en sådan okunnighet är i det närmaste oförskömmad? Hvarföre lärer då Strauss en försoning? Hvad betyder då den filosofis, till hvilken han bekänner sig, öppet uttalade, snart af hvarje skolgosse kända hufvudsats: *det verkliga är det förnuftiga?* Oss angår här icke hemmansklyfningen, och hvad denne förf. deröfver anført. Men må han hålla sig till den och icke braska med stora ord i ämnen, som han icke förstår, eller icke velat taga notis om. Mätte också den egentlige Biteologen, som väl borde hålla hand öfver all denna teologiska uselhet (den enas försäkran, att all teologi är bara prat, och den andras misstag mellan encyklopedismen och Hegelska filosofien), deraf finna sig uppmanad, att vinnlägga sig om studier och göra sig skicklig, att för bladets heders skull framdeles förvisa dylika *hoaxer* ur dess spalter.

Ty eljest måste det blifva hvarje förnuftig människa omöjligt, att anse de missöden, öfver hvilka han beklagar sig, för oförtjenta. Så läste likväl vi med verkligt deltagande hans rörande klagan med anledning af Prof. Thomanders tal. Det smärtar den ädle Bimannen: »att en stor del af kyrkans män och deribland många af dess yppersta» (aj, aj, så rabulistiskt!), »hvilkas åliggande det rätteligen varit att främst framträda, lemnat striden (Biets mot Strauss, Aftonbladet och – Freja (?) åt sitt öde» – »att vissa regellösa föreläsningar (hvad äro väl dessa för föreläsningar?), hvilka egentligen skola ha varit riktade mot Straussianismen, sväfvat så utan styre, att man knappt vetat, hvarhän de pekat.» Men vi säga det med medlidande: huru kunde Biet annat vänta? Hvem ville väl uppstå som dess medkämpe, jemte så mycken okunnighet och dock så mycket anatematiserande och ovet? Må Biet, om det så kan, trösta sig med en »moralisk seger», men aldrig har man väl förr hört, att den vunnits med slika vapen.